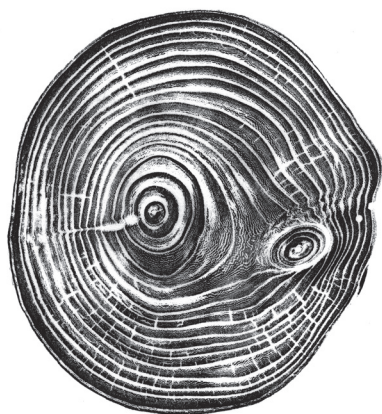

In de ban van de jaarring

Onze oudste bomen en
de verhalen die ze vertellen

Samengesteld door

Valerie Trouet

Illustraties door **Blaze Cyan**

Lannoo

Copyright © Unipress Books Limited 2025
Copyright illustraties © Blaze Cyan 2025
Copyright Nederlandse vertaling © Uitgeverij Lannoo 2025

VERTALING Fred Hendriks & Nicole Seegers
VORMGEVING Wayne Blades
ZETWERK Keppie & Keppie
ADAPTATIE OMSLAG Studio Lannoo

ISBN 9789020961027 – D/2025/45/421 – NUR 410/680

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave zijn uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

INHOUD

INLEIDING

6

.....

1

REUZENSEQUOIA

Sequoiadendron giganteum

16

.....

2

BOSNISCHE DEN

Pinus heldreichii

38

.....

3

CLANWILLIAMCEDER

Widdringtonia cedarbergensis

56

.....

4

KAURI

Agathis australis (D.Don) Lindl.

76

.....

5

MOERASCIPRES

Taxodium spp. (L.) Rich.

94

.....

6

ZOMEREIK

Quercus robur L.

112

.....

7

SPAANSE CEDER

Cedrela odorata

132

.....

8

PRZEWALSKI-JENEVERBES

Juniperus przewalskii Kom.

150

.....

9

BRISTLECONEDEN

Pinus longaeva

170

.....

10

LAÑILAWAL

Fitzroya cupressoides

190

.....

Galerij 210 Aanbevolen literatuur 215

Register 218 Dankwoord 222 De auteurs 223

INLEIDING

Mijn moeder is deze zomer overleden. Ze woonde nog altijd in het grote huis met het jarenzeventigbehang, waar ik ben opgegroeid. Net als veel mensen van mijn generatie ben ik een paar maanden bezig geweest het huis leeg te ruimen. Het was tot de nok gevuld met spullen en herinneringen van 2 mensen die geboren zijn voor de Tweede Wereldoorlog en die er 3 kinderen hebben grootgebracht. Tijdens deze moeilijke periode vond ik troost in het uitzicht op de achtertuin, die ik vanuit elk raam aan de achterkant van het huis kon zien. In juli zocht ik de Tupperware-chaos in de keuken uit en zag ik de rozen bloeien. In augustus ordende ik de boekenverzameling van mijn vader in zijn kantoor terwijl ik buiten de peren zag rijpen. In september vond ik een voorraad luiers voor de kleinkinderen in de badkamer en observeerde ik hoe fazanten de tuin verkenden. In oktober, toen ik eindelijk de moed had verzameld om de vele familiefoto's in de slaapkamer van mijn ouders te sorteren, zag ik hoe de naalden van de lork in goud veranderden.

Ik was 2 toen ons gezin halverwege de jaren 1970 naar deze woning in de buurt van Leuven verhuisde. Toen al bood de hoge lork – ook wel lariks genoemd – met zijn steeds veranderende kleuren een indrukwekkende aanblik. Inmiddels moet de boom zeker 80 jaar oud zijn, een keurige leeftijd voor een boom in een achtertuin. Zijn lange takken nodigen nog altijd duiven uit om te koeren en volwassen dochters om te mijmeren. Die lork is mijn thuisboom. Hij was getuige van mijn jonge jaren en bleef door de jaren heen een ankerpunt voor me. Zijn vaste aanwezigheid hielp mij mijn puberteit en hartzeer te verwerken. Later, toen ik thuis was vertrokken – eerst naar een studentenhuis, daarna naar een andere stad, vervolgens naar een ander land en ten slotte naar een ander continent – was de boom er altijd als ik terugkwam. Zijn melancholisch hangende takken vroegen me: ‘Waar ben je geweest?’, gevolgd door: ‘Welkom terug.’

In vergelijking met de millennia-oude bomen die enkele van mijn collega’s in dit boek in het spotlicht zetten, wordt de Europese lork (*Larix decidua*) niet bijzonder oud. In andere opzichten zijn lorken wel fascinerend. De meeste naaldbomen verliezen hun naalden zoals mensen haren verliezen: niet allemaal tegelijk, maar beetje bij beetje in de loop van meerdere jaren. De lork is de enige naaldboom die elke winter zijn naalden verliest. Hij gedraagt zich dus meer als zijn bladverliezende loofbroers dan als zijn naaldbladerige soortgenoten. Lorknaalden zijn de enige boomnaalden die in de herfst goud kleuren en in de lente limoengroen, zoals eiken- of elzenbladeren.

Naaldbomen of coniferen (naaktzadigen) zijn evolutionair gezien veel ouder dan loofbomen (bedektzadigen) en

de anatomie van hun hout is veel eenvoudiger. Coniferen-hout wordt gedomineerd door 1 type houtcel, de tracheïde, die als je door een vergrootglas boven op een boomstronk kijkt een vierkante dwarsdoorsnede heeft. Door hun vierkante vorm zijn tracheïden keurig geordend in rechte rijen, vanaf het meest recent gevormde hout vlak onder de bast tot het oudste hout in de boomkern of het hart. Ondanks hun eenvoudige structuur zijn tracheïden erg krachtig. Ze vervullen 2 van de 3 hoofdfuncties van hout: watertransport en mechanische steun. De derde functie, de opslag van bio-chemicaliën en voedingsstoffen, wordt uitgevoerd door een ander, minder dominant type houtcel, de parenchymcel.

Anders dan bij coniferen zijn bij loofbomen de hoofdtaken verdeeld onder verschillende, gespecialiseerde soorten houtcellen. Het watertransport van de wortels naar de bladeren vindt plaats in vaten – grote, ronde cellen die worden omgeven door kleinere vezelcellen voor mechanische ondersteuning en parenchymcellen voor opslag. In sommige boomsoorten, zoals de eik, zijn de vaatcellen zo groot dat je ze met het blote oog duidelijk kunt zien.

In gematigde klimaatzones beginnen bomen – ongeacht of ze naalden of bladeren hebben – aan een winterslaap als de dagen korten en de temperaturen dalen. Deze jaarlijkse groeistop laat bij alle bomen sporen achter in het hout; zelfs bij coniferen, die 's winters het merendeel van hun naalden behouden. In de lente, wanneer bomen na een lange winterslaap weer krachtig beginnen te groeien, vormen ze 'vroeghout', met grote cellen die efficiënt het water vervoeren dat nodig is om een bladerdak te vormen. Coniferen vormen tracheïden met een grote diameter en dunne

celwanden en loofbomen vormen grote vaten met hetzelfde doel. Aan het einde van de zomer en in de herfst, als het bladerdak is gevormd, is niet watertransport maar mechanische ondersteuning de belangrijkste functie van het hout en vormen de bomen 'laathout'. Laathouttracheïden in naaldbomen hebben een kleine diameter maar dikke stevige celwanden. Bij veel loofboomsoorten worden de vaten kleiner en minder talrijk naarmate het groeiseizoen vordert.

In gematigde klimaatzones vormen bomen elk jaar vroeghout in de lente en laathout in de herfst, terwijl ze in de winter stoppen met groeien. In de jaarringen zien we de abrupte overgang tussen de kleine en vaak donkerdere laathoutcellen van het ene jaar en de grote lichte vroeghoutcellen van het volgende jaar, veroorzaakt door die jaarlijkse groei-stop. In de tropen, waar bomen het hele jaar doorgroeien omdat de dagen er altijd lang, warm en nat zijn, kan de vorming van jaarringen ingewikkeld zijn en het onderzoek ernaar lastig. Maar zelfs daar, in de tropische laaglandwouden, vinden we boomsoorten zoals de Spaanse ceder (*Cedrela odorata*) en de teakboom (*Tectona grandis*), die grote vroeghoutvaten en jaarringen vormen. Met veel expertise en nog meer toewijding kunnen we de verhalen die deze uitzonderlijke bomen vertellen ontrafelen.

1000 jaar oude bomen in gematigde klimaatzones hebben 1000 winters meegemaakt, zijn 1000 keer gestopt en weer begonnen met groeien en hebben 1000 jaarringen gevormd. We kunnen deze ringen tellen en de breedte ervan opmeten om te bepalen hoeveel de boom in het afgelopen millennium elk jaar is gegroeid. De eerste die de wetenschappelijke mogelijkheden van het jaarringonderzoek begreep,

was Andrew Ellicott Douglass (1867-1962), een astronoom die in het begin van de 20ste eeuw les gaf aan de University of Arizona in Tucson. Douglass was geïnteresseerd in zon-
necycli, de 11-jarige cycli van zonneactiviteit. Hij beschouwde jaarringen en de informatie die ze bevatten als een middel om die te bestuderen. Douglass oogstte zijn eerste 25 houtmonsters bij een houtopslag in Flagstaff in het noorden van Arizona. Hij begreep als eerste dat hij via jaarringen de geschiedenis van bossen, het klimaat en mensen kon bestuderen. Zo wist hij door zijn jaarringonderzoek oude puebloruïnes in het zuidwesten van de Verenigde Staten exact te dateren. Mede door dit succes mocht Douglass van de University of Arizona in 1937 het wereldwijd eerste Laboratory of Tree-Ring Research (LTRR) in Tucson vestigen. De dendrochronologie als wetenschap was geboren.

Gelukkig hoeven we nu geen bomen meer te kappen of te beschadigen om jaarringinformatie te verzamelen. We gebruiken een speciale holle boor die we in de stam van de boom drijven, parallel aan de grond en ongeveer op borsthoogte. We doen dit handmatig, wat de nodige fysieke kracht vergt, vooral als we bomen met hard en dicht hout bemonsteren, zoals eiken of beuken, en als we klauterend over rotsblokken op steile berghellingen tientallen bomen per dag bemonsteren. Met de boor kunnen we een kern met de dikte van een potlood uit een boom verwijderen, waarop we onmiddellijk de ringen kunnen zien, met alle jaarringinformatie die we nodig hebben. Als we geluk hebben, bereiken we ongedeed de boom die we willen bemonsteren, breekt onze boor niet af, blijft hij niet vastzitten, boren we niet in een boom met een rot hart en zijn de ringen die we op de

boorkern zien smal en talrijk, zodat we weten dat we een oude boom hebben bemonsterd.

Terug in het lab gaan we kruisdateren: we vergelijken de jaarringpatronen van verschillende monsters met elkaar. Kruisdateren is de kernbezigheid van dendrochronologen. Het is de activiteit die de dendrochronologie tot een wetenschap maakt. Bomen die in dezelfde streek groeien, met hetzelfde klimaat, maken dezelfde weersveranderingen mee en ondergaan dezelfde droge en natte jaren, dezelfde koude en warme zomers. In dezelfde jaren zijn ze gelukkig, groeien ze fors en vormen ze brede ringen, en in dezelfde jaren zijn ze ongelukkig en vormen ze smalle ringen. De jaarlijkse veranderingen in het klimaat waarin ze groeien, leiden in monsters van bomen uit dezelfde streek tot gemeenschappelijke en herkenbare patronen van brede en smalle ringen. Zo is de beschikbaarheid van water in het droge klimaat van het zuiden van Arizona, waar het LTRR gevestigd is, de belangrijkste factor die het jaarlijkse groeitempo van bomen bepaalt. De meeste

bomen vormen er smalle ringen in droge jaren en brede ringen in natte jaren. In koudere gebieden, zoals de Alpen of de poolbossen van Canada en Siberië, worden jaarringpatronen meestal bepaald door zomertemperaturen.

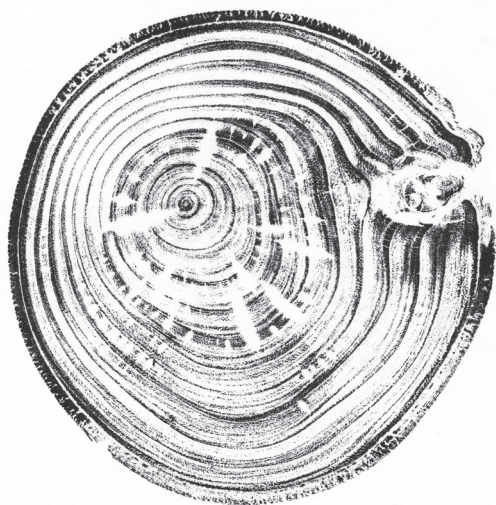
Ongeacht de vraag of ‘goede’ en ‘slechte’ jaren voor boomgroei vooral afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van water of van de temperatuur tijdens de zomer, manifesteert de opeenvolging van goede en slechte klimaatjaren zich als een herkenbaar patroon van afwisselend brede en smalle ringen in bomen die in dezelfde streek groeien. Dit is de ‘morsecode’ (breed-breed-smal-breed-smal-smal...) waarnaar we op zoek gaan als we monsters met elkaar vergelijken.

Deze code is ook bewaard in het hout van dode bomen die zijn geveld en verzaagd tot balken voor gebouwen, planken voor schepen, panelen voor renaissanceschilderijen of zijn omgevormd tot muziekinstrumenten. Het patroon blijft behouden wanneer bomen in meren, rivieren of moerassen vallen, waar hun nu subfossiele hout niet kan worden aangetast door zuurstof en houtrot veroorzakende organismen. Zelfs in miljoenen jaren oude versteende bossen, waarin al het organische materiaal is vervangen door minerale afzettingen, zijn de houtcelstructuur en de jaarringen behouden.

Monsters van levende bomen vormen de sleutel om de regionale morsecode te kraken. We weten in welk jaar we de bomen hebben bemonsterd en dus in welk jaar de meest recente ring is gevormd. Door monsters van levende bomen met elkaar te vergelijken bepalen we of onze jaarringreeksen geen ontbrekende of valse ringen bevatten en kunnen we een exact jaar toewijzen aan elk van de honderden of duizenden ringen die we in oude, levende bomen vinden. Aan de hand van deze

absoluut gedateerde jaarringmonsters kunnen we dan ter referentie een jaarringchronologie opstellen die verankerd is in het heden. En nu komt het mooie: we kunnen vervolgens ongedateerde monsters van dode bomen of van archeologisch materiaal kruisdateren met de regionale referentiechronologie, het jaar bepalen waarin de bomen zijn gestorven of gevelde en in de nu gedateerde monsters een exact kalenderjaar toekennen aan elk van de ringen. Zo dateerde Douglass de puebloruïnes in het zuidwesten van de Verenigde Staten. Zo kunnen we Stradivariussen en werken van oude meesters die op eiken panelen schilderden dateren en op echtheid controleren. Zo kunnen we zelfs jaarringchronologieën opstellen die verder teruggaan in de tijd dan de periode die door levende oude bomen wordt bestreken.

Een voorbeeld. De bristleconedennen (*Pinus longaeva*) in de Great Basin in het westen van de Verenigde Staten zijn voor zover bekend de oudste levende bomen op aarde. Sommige zijn ouder dan 5000 jaar. Doordat ze in een hoge en droge omgeving groeien, kunnen ze niet alleen uitzonderlijk oud worden, maar wordt het resterende hout van dode bomen uitstekend bewaard. Door dit dode hout te vergelijken met de referentiechronologie van de bristleconeden konden dendrochronologen de chronologie verlengen tot meer dan 8800 jaar. Nog langer is de Duitse eikenchronologie, die is opgesteld aan de hand van 6775 monsters van levende bomen en subfossiel hout uit grindafgravingen: ze bestrijkt meer dan 10.500 jaar, zonder een enkel hiaat. Dankzij kruisdatering met nog oudere subfossiele grovedennen (*Pinus sylvestris*) uit hetzelfde gebied hebben we een chronologie met een exacte datum voor elk van haar ringen tot 10.641 v.Chr.

Mensen vragen me vaak of ik een favoriete boom heb. Als ik antwoord dat dat de lork in de achtertuin van mijn ouders is, vragen ze of die boom me ook heeft geïnspireerd om mijn carrière aan jaarringen te wijden. Dat is helaas niet het geval. Voor meisjes als ik, opgegroeid in voorsteden van dichtbevolkte steden in dichtbevolkte landen, zijn inspirerende bomen dungezaaid. Pas toen ik naar de Verenigde Staten verhuisde en ik een ruim 1000 jaar oude wierookceder (*Calocedrus decurrens*) uit de Sierra Nevada in Californië aan een kruisdatering onderwierp, raakte ik echt geïnspireerd. En daarna toen ik in het Griekse Pindusgebergte een wandeling maakte tussen 1000 jaar oude Bosnische dennen (*Pinus heldreichii*). En daarna... En daarna...

In dit boek vertellen 10 collega-dendrochronologen uit de hele wereld de verhalen van 10 bijzondere boomsoorten die hen hebben geïnspireerd en die onlosmakelijk verbonden zijn met hun carrière. In onze verhalen delen we ons ontzag voor deze bomen, maar ook onze zorgen. Nadat ze millenia-

lang talloze wederwaardigheden hebben doorstaan, zijn ze hier aanbeland, in de huidige tijd, waar dendrochronologen hun verhalen in hun ringen kunnen lezen. Wijdverbreide ontbossing en de verbranding van fossiele brandstoffen vormen vandaag bijkomende bedreigingen, naast de periodes van droogte en opwarming, de natuurbranden en de insectenplagen die de deze oeroude bomen al vele eeuwen op de proef stellen.

Ik heb begrepen dat boeken over bomen populair zijn. Ik heb ook begrepen dat de publieke erkenning van het belang van bomen voor onze planeet en ons welbevinden toeneemt, en dat steeds meer mensen ons ontzag voor deze fenomenale organismen delen. Met ons boek willen we aan dat ontzag een dimensie van tijd toevoegen. We zien bomen als getuigen. Getuigen van onze bosgeschiedenis, onze klimaatgeschiedenis en onze menselijke geschiedenis. Maar ze zijn ook getuigen van ons heden. Laten we ze iets goeds geven om over te praten, zodat dendrochronologen over 200 jaar weer boeiende nieuwe verhalen kunnen lezen.

VALERIE TROUET

LABORATORY OF TREE-RING RESEARCH
(LABORATORIUM VOOR JAARRINGONDERZOEK)
UNIVERSITY OF ARIZONA

.....

1 ... REUZENSEQUOIA

THOMAS W. SWETNAM

SOORT

Reuzensequoia, *Sequoiadendron giganteum*

.....

LOCATIE

Californië, vs

.....

GESCHATTE LEEFTIJD

Tot meer dan 3000 jaar oud

De reuzensequoia is een boom van superlatieven. Zijn omvang is verbijsterend: hij is hoger dan het Vrijheidsbeeld en zijn cirkelomtrek is 3 keer zo groot. De reuzensequoia is de zwaarste boom ter wereld en torent hoog boven het omringende woud uit. Zijn stam reikt met zijn dikke, roodbruine schors vaak 20 meter de hoogte in voordat de eerste takken verschijnen. Deze takken alleen al kunnen een even grote omvang hebben als de pijnbomen, wierookceders en sparren die eromheen groeien.

Zijn haast mythische vermogen tot overleven is al even verbijsterend. Reuzensequoia's kunnen meer dan 3000 jaar oud worden. De littekens in hun hout getuigen van de vele natuurbranden die ze hebben overleefd.

*De reuzensequoia is de vuurbestendige vorst van het woud:
een boom kan tijdens zijn leven meer dan
100 natuurbranden overleven.*

Ondanks zijn hoge leeftijd – ruim 3200 jaar – is de oudste nog levende reuzensequoia een relatieve nieuwkomer. Toen er nog dinosaurussen op aarde rondliepen, groeiden zijn vooroudersoorten in een gebied dat het huidige Canada, het noordwestelijke kustgebied van de Verenigde Staten (inclusief delen van Utah, Nevada, Idaho en Centraal-Colorado), en zelfs West-Europa en Oost-Azië omvatte.

Enkele vooroudersoorten die al in het laatkrijt (80-66 miljoen jaar geleden [MJG]) in het westen van Noord-Amerika groeiden, waren ook al fors. Dit bleef zo tot in het plioceen (2,4 MJG). In een oerbos in het Florissant Fossil Beds National Museum in Centraal-Colorado bevinden zich versteende boomstronken en -stammen van de *Sequoia affinis*. Hier hebben modderstromen stronken met een omvang van wel 4 meter bedekt en bewaard, samen met een opmerkelijk diverse verzameling gefossiliseerde boombladeren en -naalden.

Een recente nieuwkomer

De voorouders van de reuzensequoia kwamen dus ooit op grote schaal voor. De huidige reuzensequoia's leven van nature in nog maar 75 bossen. Ze groeien op een hoogte van 1400 tot 2150 meter op de westflanken van de Sierra Nevada, een gebied met relatief droge, warme zomers en koele, sneeuwrijke winters. De grootste bossen zijn zo'n 1600 hectare groot en tellen duizenden volwassen sequoia's, terwijl de kleinere bossen van slechts een paar hectare niet meer dan enkele tientallen volwassen bomen tellen.

De reuzensequoia is in dit deel van de Sierra Nevada een relatieve nieuwkomer; hij komt er pas zo'n 4500 jaar voor. Uit recent paleo-ecologisch onderzoek blijkt dat reuzensequoiabossen de afgelopen 13.000 jaar, sinds de laatste ijstijd dus, op andere locaties zijn gaan groeien. Takken en naalden die zijn aangetroffen in hamsterratuitwerpselen uit de laatste ijstijd tonen aan dat sequoia's toen op een geringere hoogte groeiden dan vandaag, al weten we niet precies waarom.

Onze kennis over de evolutie en biogeografie van de sequoia is beperkt, vooral doordat fossiele bladeren en sequoia-appels (vergelijkbaar met de bij ons bekendere denappels) minder vaak bewaard zijn dan versteende boomstammen. Daardoor weten we maar weinig over de diversifiëring, uitbreiding en inkrimping van de soort. We weten dankzij onderzoek naar pollen en plantdelen die in sedimentkernen van natte weiden zijn gevonden wel dat sommige moderne bossen relatief recent zijn ontstaan. De oudste reuzensequoia ter wereld, die in ongeveer 1380 v.Chr. nog een klein boompje was, behoort mogelijk pas tot de eerste of tweede generatie bomen in zijn bos.

Naaste buren en uitdijend territorium

In Californië groeien niet alleen reuzensequoia's, maar ook kustsequoia's. Beide hebben een roodbruine schors en kunnen spectaculair groot worden. In veel andere opzichten verschillen ze van elkaar. Het duidelijkste verschil is dat de kustsequoia een slankere stam heeft en hoger kan worden.

Zoals de naam al aangeeft, groeit de kustsequoia langs de Grote Oceaan, tussen de 30 en 760 meter boven zeeniveau. Dit zijn doorgaans mistige en relatief natte plekken, in tegenstelling tot de Sierra Nevada, waar de reuzensequoia groeit. Ook de naalden en de appels van beide boomsoorten zijn anders. De kustsequoia heeft platte naalden die langs de zijkanen van de takjes geordend zijn, terwijl de naalden van de reuzensequoia in groepjes aan de takken groeien en meer op jeneverbesbladeren lijken dan op typische coniferennaalden. De appel van de kustsequoia is 1 tot 3 centimeter lang en relatief tenger, terwijl de appel van de reuzensequoia met een lengte van 5 tot 9 centimeter robuuster en zwaarder is.

Een goede reiziger

Naast de kustsequoia is de watercypres (*Metasequoia glyptostroboides*) – in 1943 in Centraal-China ontdekt – de enige nog levende verwant van de reuzensequoia. Toch zijn er aanwijzingen dat de reuzensequoia zich vrij

TIJDLIJN REUZENSEQUOIA

• • •

Klimaatgebeurtenissen en natuurbranden
in reuzensequoiabossen in Californië
op basis van jaarringarchief

gemakkelijk aan een veranderend klimaat aanpast, op voorwaarde dat hij daarvoor de nodige tijd krijgt en een voldoende groot leefgebied heeft. Zo zijn enkele van de grootste bomen in Engeland momenteel reuzensequoia's, wat aangeeft dat deze soort in verschillende omgevings kan groeien.

Je vraagt je mogelijk af hoe die bomen in Europa terecht kwamen. Nadat de boom was 'ontdekt' en een Britse botanist de reuzensequoia zijn eerste wetenschappelijke naam gaf – hij noemde het genus *Wellingtonia*, een term die later werd vervangen door *Sequoiadendron*, naar de inheemse naam voor de boom – deed de boom zijn intrede in de Engelse tuin. Daardoor kunnen we ook vandaag nog hun karakteristieke klok-vormige kronen en gigantische roodachtige stammen bewonderen op landgoederen en in botanische tuinen in Europa.

Een menselijke blik

Het dringt pas echt tot je door hoe enorm reuzensequoia's zijn als je er dichterbij komt. Je zintuigen vertellen je dat ze van een schaal zijn die alles overtreft wat je ooit zag, maar je kunt het aanvankelijk niet geloven. Pas als je aan de voet van een reuzensequoia staat en je je hoofd steeds verder in je nek legt om de grote zuil omhoog te volgen, begin je te beseffen hoe gigantisch ze zijn.

Inheemse bewoners van Noord-Amerika waren de eerste mensen die de reuzensequoia's mochten aanschouwen. We kennen hun orale geschiedenis nauwelijks, maar we weten wel hoe de Miwok ze noemden: 'woh-woh-nau', een woord dat de roep van een uil nabootst, de beschermgeest van de boom. Witte kolonisten verhaspelden dit woord tot 'wawona'. Die naam werd later gegeven aan een reuzensequoia in het huidige Mariposa Grove, in het Yosemite National Park. In de voet van die sequoia werd een tunnel uitgehakt. Talloze bezoekers hebben zich in koetsen en automobielen in de Wawona Tunnel Tree laten fotograferen, totdat hij in 1969 omviel omdat zijn wortels door al dat verkeer beschadigd waren geraakt.

De hoogte van sequoia's is moeilijk in woorden te vatten. De eerste die over de bomen schreef, was de chroniqueur van een jachtpartij onder